

**R. P. Martini De Esparza Artieda, Navarri, Theologi Societ.
lesv, Cvrsvs Theologicvs**

iln decem Libros, & duos Tomos distributus, Ivxta Methodvm, Qva In
Scholis Societatis Iesv communiter traditur annis quaternis

Continens Secvndam Secvndæ, & Tertiam Partem D. Thomæ

Esparza Arteida, Martin de
Lugduni, 1666

XXXII. Vtrum causa audaciæ sit terribile quatenus vitabile per
operationem victricem ipsius?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94839](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94839)

démque commenfuratur quoad constantiam, & permanentiam suam. Verum quia spes non est similiter connexa cum audacia; atque ab eadem separatur sæpè, est absolute manifesta realis inter vtrumque affectum distinctio, eamque agnoscit Philosophus, vt apparebit in quæstione sequenti. Quod ad timorem attinet, concedo, alium esse directè contrarium spei, & alium specie diuersum, qui directè opponitur audaciæ. Nego verò specificam istam inter eos duos timores distinctionem non agnouisse re ipsa D. Thomam, tamen non vsque adeò distinctè de illis egerit. Quæ res tota, & ratio eius omissionis D. Thom. manifestabitur infra q. 34. iuxta premissam in hac ipsa quæstione distinctionem difficultatum, quæ specialiter pertinent & ad spem, & audaciam. Nempe ratio obiectioris conuincit efficaciter, quantum quidem ego assequor, quoad necessitatem distinctionis specificæ timorum, qualis est distinctio specifica inter spem, & audaciam; quandoquidem mala, & rationes formales malitiæ totidem, vt minimum, modis multiplicantur, quot modis multiplicantur bona, & rationes formales bonitatis.

QVÆSTIO XXXII.

Vtrum causa audaciæ sit terribile, quatenus vitabile per operationem victtricem ipsius?

Videretur non esse. 1. Quia quando maior est causa, sequitur maior effectus. Audacia autem non est maior, quando terribile est magis vitabile, sed potius è conuerso. Eo enim maior est audacia agredientis aliquod periculum, quo hoc apparet difficilius vitabile, seu vitabile minus. Magis namque audet, qui pugnat contra duos volentes eum occidere, quam si pugnet contra alterum tantum ex illis. Ergo causa audaciæ non est terribile, quatenus vitabile, sed cum præcisione à vitabilitate.

2. Causa audaciæ est oppositum eius, quod est causa timoris. Causa autem timoris non est terribile. Quia terribilia occurrentia repente timentur magis, quam quæ præuisa ante fuere. Et tamen hæc differentia nihil variat vitabilitatem; quandoquidem vires causæ inferentis malum, & subiecti, cui illud imminet, sunt eadem, nec vlla ex parte variantur propter occursum terribilis, seu repentini, seu ante præuisum. Ergo nec causa audaciæ est terribile quatenus vitabile.

3. *Si sunt audaces qui rectè se habent erga diuinam*, vt dicit Philosophus lib. 2. Rhet. cap. 5. Quia videlicet existimant propterea Deum futurum esse sibi specialiter propitium in periculis. Quia itidem de causa addit ibidem, *eos qui iniuriam aliquam acceperunt, audaces reddi. Quia nimirum Deus iniuria vexatis optulari creditur*. Opinio autem de Deo propitio, & de protectione potentia eius non proponit terribile quatenus vitandum per operationem victtricem illius: quia Deus non pugnat propriè cum terribili, sed is solum, cui illud imminet, & cui soli resistere potest causa illatiua mali terribilis. Ergo vitabilitas mali, per operationem victtricem eius, non est de conceptu causæ, ex qua procedit audacia; sed sufficit pro eius obiecto terribile vtrumque vitabile ab eo, cui imminet, siue vi-
tet per se, siue per alios sibi fauentes.

4. Affectus proprius audacis viget magis in principio aggressionis periculi quam in progressu. Quia audaces prævalentes sunt, & volentes ante pericula, in ipsis autem periculis discedunt, vt dicit Phi-

losophus ibid. Vitabilitas autem non fuit maior in principio, quam in progressu, sed magis è conuerso. Quia in principio nondum quidquam præstitum erat in ordine ad vitacionem periculi, ideoque hæc aberat longius, & erat minor. Ergo vitabilitas terribilium non est causa audaciæ.

5. Vitabilitas mortis, quam intentat inimicus, est minor, cum iam hic capit ferire, ac vulnerare: quia inde redditur debiliior, minusque potens ad resistendum, mortemque vitandam; qui percussus iam, & vulneratus est. At audacia iam vulnerati est maior, quam nondum vulnerati: quia tunc ira est maior. *Ira autem est ausum*, vt dicit Philosoph. cap. illos. 2. Rhet. nec non lib. 3. Ethic. cap. 8. vbi addit, *bestias quoque esse audaciores, cum percutiuntur*. Ergo magnitudo audaciæ non est commenfurata magnitudini vitabilitatis, sicut magnitudo effectus magnitudini suæ causæ.

6. Quo plures adsunt alicui in periculo, eumque iuuat ad illud vitandum, eo redditur audacior, ac confidentior. Patet autem eo minus pertinere vitacionem periculi ad operationem propriam ipsius, qui illi subest, & ad quem pertinet victoria eius. Ergo vitatio per operationem victtricem non pertinet ad specificatiuum audaciæ.

7. Terribile ineuitabile non est causa timoris, sed tristitiæ. Quia vt dicit Philosophus prædicto c. 5. 2. Rhet. qui sunt damnati ad mortem, & iam decapitantur, non timent videntes sibi necessitatem mortis imminere. Ergo similiter terribile, quatenus vitabile est causa delectationis potius, quam audaciæ.

Art. 1. Respondetur. Causa audaciæ potest considerari, tum ex parte subiecti, tum ex parte obiecti. Atque ex parte subiecti est rursus duplex, altera affectiua, & intentionalis, altera naturalis, & physica. Affectus specialiter causatiuus audaciæ est spes, dicente Philosopho lib. 3. Ethic. cap. 8. eos, qui sunt bonæ spei esse audaces, atque D. Thomas q. 45. art. 2. alique communiter dicunt spem esse causam audaciæ. Ratio est, quia audacia versatur circa medium vtile, & quatenus vtile est ad finem intentum per spem. Nec enim est appetibilis per se periculosus cum terribilibus conflictus, sed suscipitur tantummodo vt medium ad bonum aliquod amatum, desideratum, & speratum prius. Adhæsiō autem affectus ad finem est causa adhæsiōis ad medium, & quo quisque magis afficitur ad finem, eo magis afficitur deinde ad medium. Spes igitur est causa specialis, ac immediata audaciæ, & quo maior illa præiuerit, eo cæteris paribus hæc subsequetur maior, nec fieri potest, vt audeat, qui non sperat bonum, quod natum est provenire ex operatione audaci. Iam causa naturalis, & physica audaciæ, itidem ex parte subiecti sunt vires eius ad superandam causam mali terribilis. Impossibile namque est, vt audeat, qui nullam habet existimationem, quod sibi in se sufficientia aliqua ad superandam vim causæ læsiuæ, & eo quisque redditur audentior, quo magis credit se viribus præpollere aduersus causam eandem. Et quidem ad hanc ipsam sufficientiam virium confert rursus spes, quatenus participat rationem aliquam delectationis, ideoque diffundit sanguinem, & spiritus vitales in totum corpus, quo ipsum redditur validius, maiorumque virium, vti expositum est superius circa actiuitatem operosam, tum delectationis, tum spei.

Art. 2. Verum nihil horum pertinet ad specificatiuum proprium, & peculiare audaciæ, nec est specialis causa, & mensura perfectionis, quæ ipsi peculiariter conuenit, nisi transeat, & præcisè quatenus transit in rationem obiecti eius. Quia affectus specificantur ex suis obiectis, vt sæpè dictum est.

Obiectum

Obiectum autem audaciæ oportet esse compositum ex bono, & malo, sicut dictum est supra de spe. Quia circa bonum simplex, & simplex malum, omnesque utriusque differentias specificas assignatæ sunt superius aliæ species affectuum. Conueniunt porro spes, & audacia, ex parte sui obiecti, quoad compositionem bonitatis, quam respiciunt, cum malitia constituta per difficultatem perueniendi ad bonum desideratum. Sed hæc difficultas est diuersa rationis respectu utriusque. Quia ad spem pertinet ratio ardui cum præcisione à terribilitate; ad audaciam verò ratio ardui consistens in terribilitate; dicente D. Thoma quæst. 45. art. 2. audaciam esse prosecutionem mali terribilis. Terribile autem est, quod est corruptiuium, aut valde doloriferum, iuxta expositionem Philosophi dicto cap. 5. initio, ubi distinguit malum, quod est obiectum timoris, qui est oppositus audaciæ, ab aliis timoribus his verbis. *Non enim cuncta timemus mala, ut si erit iniustus, aut tardus, sed quæcunque vel magnos dolores, vel corruptiones adducunt.* Et iterum: *Si ergo id timor est, necesse est, ea terribilia, timendaque esse, quæcunque ingentes videntur habere vires corrumpendi, aut ita nocendi, ut nocumentum ad ingentem tendat dolorem.* Agit verò utrobique de solo timore opposito audaciæ, cum alioquin certum, ac manifestum sit, quodlibet cuiuslibet generis malum, propè imminens esse causatiuum alicuius timoris, omniaque indiscriminatum mala imminentiæ timeri posse aliquo timore. Vnde consequenter dolorem vsurpat, non pro qualibet indiscriminatum tristitia, sed pro ea solum, quæ est ex læsione corporis, & consequitur ad sensum tactus circa læsionem corporis. In hoc igitur eodem sensu terribile est obiectum audaciæ. Sed quia idem terribile est obiectum etiam timoris, ut apparet directè ex verbis relatis Philosophi, oportet aliquid superaddere pro specifica differentia obiecti audaciæ.

Art. 3. Hoc autem speciale est vitabilitas terribilis imminens. Verum quia terribile multipliciter vitari potest, nec quilibet vitandi modus pertinet ad audaciam, aliquid præterea superaddere necesse est. Et quidem non esse audacis propriam quamlibet vitacionem terribilium, palam est. Quia si quis vitauerit mortem intentatam sibi ab inimico, per fugam, aut preces supplices, quibus vel ille placetur, vel eidem opponantur amici potentiores, aut clauso ostio, aut alio simili modo, nemo dixerit audacter id factum esse, sed magis timide. Vitabilitas igitur pertinet ad audaciam est, quæ nititur virtute ipsius, cui imminet terribile, quatenus sufficiente ad repellendum, aut sustinendum, atque utriusque modo vincendum terribile imminens. Ita videlicet ut possibilitas vitandi, & futuritio vitacionis sit indistincta, saltem partialiter, à virtute, & actiuitate ipsius audacis, quatenus apta vincere; ad eum utique modum, quo superius dictum est, possibilitatem & futuritionem boni sperati, qua nititur spes, esse indistinctam à virtute causæ potentis illud inducere. Demum quia fieri potest, ut existente in aliquo virtute absolute sufficiente ad vincendum terribile, sequatur nihilominus affectus timoris, & non affectus audaciæ, oportet, ut pro determinatione appetitus ad audendum adsit existimatio virtutis ad vincendum, quatenus præponderantis, & sperantis, comparatione mali, & periculi, quod imminet. Nempe in iis, quibus inest mixtio ex bono, & malo attenditur ratio præponderantiæ, vel bonitatis, vel malitiæ, ut determinetur appetitus, vel ad prosecutionem, vel ad fugam. Nec enim appetitus sensitivus prosecutionem malum, nisi quia apparet præponderantia boni coniuncti cum eodem

malo; sicut nec refugit à bono, nisi quia repræsentatur simul malum præponderans illi coniunctum, ut colligitur ex D. Thoma, quæst. 45. art. 2. Cum igitur audacia consistat in prosecutione mali terribilis, ut relatum est superius ex eodem D. Thoma; timor verò in fuga, & dimissione boni, necesse est, ut in obiecto audaciæ appareat præponderantia vitabilitatis, quæ est bona, supra terribilitatem, quæ est mala, utque ipsa vitabilitas, per operationem utique victricem, ut dictum est, determinet ratione suæ præponderantiæ, & excessus, ad affectum audaciæ. Apparet itaque causam audaciæ esse terribile, quatenus vitabile per operationem victricem ipsius, adeoque niti, tanquam motiuo suo proprio, virtute, & actiuitate ipsius audacis, quatenus prævalente, seu existimata prævalere aduersus causam illatuiam mali terribilis, vincendo illam, & non solum impediendo utique, per operationem propriam. Ex quo præterea apparet, affectum audaciæ eo esse maiorem ceteris patibus, quoad intensiorem quidem, quo excessus propriæ virtutis maior fuerit supra vim inductiuam mali terribilis, quoad appetitionem verò, quo maius fuerit, vel malum imminens, vel vis causæ, ex qua illud imminet, iuxta dicta superius in simili circa spem. Est enim quoad hoc eadem proportionaliter ratio utrobique.

Ad 1. Patet satis ex animaduersa modo distinctione inter intensiorem, & appetitionem. Maior namque est intensio affectus in audaci, quod apparentia vitabilitatis est maior, seu potius quo vitatio apparet faciliior, & malum, quod imminet, apparet minus. At ad hæc appetitiua ad virtutem aptam vincere, & ad bonitatem operationis victricis eo è conuerso est maior, quo maius est malum imminens, maiorque vis causæ, ex qua illud imminet. Verum audaces dicuntur magis vel minus tales iuxta augmentum, vel diminutionem appetitionis in affectu. Quia appetitatio ipsa boni plurius fit, quam intensio affectus sola circa idem bonum.

Ad 2. Sicut terribilia occurrentia repente timentur magis ita superantur audentius, & audentius eisdem resistitur. Quia occursum repentinus confert ad maiorem apparentiam mali, minoremque apparentiam vitacionis. Quæ enim prævidentur, ipsa sui præuisione stimulant ad querenda remedia, disponendamque vitacionem, atque per istiusmodi prouidentiam vitabilitas redditur maior, vel ipsum malum apparet minus, propter adiunctam considerationem circumstantiarum, quibus minuitur ratio malitiæ, & quarum nulla potest esse consideratio in assultu repentino terribilium. Conceditur itaque ratio proportionis inter audaciam, & timorem contrarium. Sed negatur, causam timoris non esse inenitabilitatem mali, nec eum augeri ex augmento mali, & difficultatis, ut vitetur.

Ad 3. Duæ illæ sententiæ Philosophi sunt verissimæ, & dignissimæ, quæ præ oculis habeantur, & altè insideant animo, pro eo firmissimè stabiendo aduersus terribilia omnia. Existimatio enim diuinæ potentia nobis propriæ, atque disposita ad protectionem nostram est firmissimum animi munimen ad audendum, sicut & ad sperandum iuxta illud Psalm. 26. 1. *Dominus protector vite meæ à quo trepidabo?* & Psalm. 124. 1. *Qui confidunt in Domino, sicut mons Sion. Non commouebitur in æternum, qui habitat in Hierusalem.* Verum Deus dupliciter opitulari nobis potest. Primò nimirum impediendo, & auertendo, per se solum, mala imminenti nobis. Atque si hoc modo existimatur propitius nobis quoad aliquid, non sequitur eatenus affectus audaciæ, sed solius spei. Secundo opitulari nobis potest exigendo cooperationem, & consilium nostrum cum

cum causa nociua, atque illatiua mali terribilis. In quo euentu datur locus audaciæ, quia datur operatiui propriæ victrici mali. Eo autem audacia erit, sub eiusmodi existimatione, maior; quoad intensiorem quidem, quominus, existimatum fuerit, nostro conatui relictum esse à Deo; quoad appretiationem verò, quod est conuerso existimatum fuerit, plus à nobis, nostraque virtute, & resistentia exigere Deum, iuxta expositionem premissam circa primum argumentum.

Ad 4. Omnes affectus appetitus sensitui, ac proinde & audacia diriguntur cognitione sensus. Sensus autem apprehendit minus, quæ distant, quam quæ adsunt coram. Vnde periculum, & malum, cuius illud est, apparent minus in principio aggressiōis, quam in ipso conflictu, & pugna cum malo, seu cum causa illatiua eius. Itaque licet realis vitabilitas mali non sit maior in principio, quam in progressu pugnae, apparentia tamen vitabilitatis est maior ob rationem dictam. Affectus autem feruntur ad obiecta, & specificantur ex illis non ut sunt in se, sed quatenus apparent, ut præmonitum est sæpe, idque subintelligitur semper in assignatione obiecti, & causæ obiectiuae, respectu cuiusque affectus. Ea igitur minor apparentia periculi in principio, quam in progressu, est causa maioris facilitatis in aggrediendo, maiorisque difficultatis in persistendo. Quod si accedente maiori cognitione periculi in progressu, persistat nihilominus affectus audaciæ, nec ei succedat timor succumbens apprehensioni periculi, affectus audaciæ euadet eo ipso maior appretiativè, quam initio fuisset, ob rationem nuper assignatam.

Ad 5. Dicendum similiter est, accepto iam vulnere reddi difficiliorem permanentiam affectus audaciæ, quam fuerit inchoatio eius, idque continet solum ratio obiectiōis. Sed si nihilominus perseueret idem affectus audaciæ, eo ipso euadet appretiativè maior, quia virtus pugnandi, & bonitas operationis resistentis præferetur per affectum audacem malo, & periculo maiori, maiori que eius apprehensioni. Quin &, ob superadditam indidem iram, apprehensio bonitatis in opere pugnandi, & expugnandi euadit maior. Quia eo ipso opus pugnandi, & expugnandi apprehenditur, quatenus subueniens non solum appetitui, & inclinationi naturali, respectu vitæ, sed etiam appetitui elicitō, & inclinationi iræ ad vindictam. Quo duplicatur ratio bonitatis, & æstimabilitatis in eodem opere, atque in propria virtute, & actiuitate quatenus sufficiens ad illud, & apprehensa ut prævalente aduersus vim causæ nociuæ. Crescit itaque audacia ex percussione, & vulnere. Quia licet inde decreseat vitabilitas extremi mali, crescit nihilominus indidem æstimatio vitæ, atque actiuitatis, & operis, quibus vitabile est idem extremum malum, eaque confert ad augmentum affectus audaciæ, quoad appretiationem boni, quo nititur, & mouetur animal ad audendum.

Ad 6. Dicitur, sicut ad præcedentia, affectum audaciæ & spem, seu confidentiam victoriæ esse maiorem, quoad intensiorem, maioremque similiter esse facilitatem concipiendi vtrumque affectum, quo plura, & validiora adsunt præsidia ei, qui constitutus est in periculo. Verum indidem redditur minor, & spes, & audacia, quoad appretiationem. Quæ plurius habetur in affectibus, quam intensio, utpotè præferens bonum, ad quod afficitur, & quo mouetur, maiori malo. Pertinet igitur ad specificarium audaciæ operatio ipsius audacis, quatenus victrix eoque euadit præstabilior audacia, quod ratio victricis magis in illa eminet, magisque

R.P. de Esparza Curs. Theol. Tom. II.

splendet, tamen intensio audaciæ aliunde formaliter proveniat.

Ad 7. Dictum est, affectus irascibilis, inter quos sunt audacia, & timor illi contrarius, esse pugnaces, & ferri ad obiectum compositum ex bono, & malo. Quando autem proponitur terribile ut omnino inuitabile, prout accidit in casu illo Philosophi, eo ipso proponitur ut purum malum, ideoque nullus relinquitur locus timori, sed loco eius succedit tristitia, utpotè circa malum reputatum iam omnino præfens. Sed similiter deest audacia, eiusque loco succedit delectatio, quando proponitur terribile, tanquam omnino impossibile, quod eueniat de facto. Vtrobique igitur est vniuersimodè necessaria contingentia aliqua, & vitiationis, & incursum mali, cum excessu vitabilitatis pro audacia, periculi verò, & non euasione pro timore. Videantur quæ dicta sunt in simili circa spem, & desperationem.

QVÆSTIO XXXIII.

Vtrum audacia sit maximè operatiua?

Videtur non esse, sed potius esse impeditiua operationum. 1. Quia ausuri tremunt in principio, ut dicit Philosophus. sect. 27. Problem. 3. Tremor autem reddit corpus ineptum ad operandum, ut patet ex timore, qui ea de causa est impeditiua operationum. Et ratio est, quia tremor est motus in contrarias partes, ideoque trepidantes consistere nequeunt. Patet autem, pariter corporis, nec consistentes, nec manentes firmiter in vno loco esse eatenus ineptas ad operationem, quæ fieri debet in loco determinato, propterea que requirit firmam in suo principio consistentiam. Ergo audacia est impeditiua potius operationum.

2. Inexpertis periculis, & iniusta passi sunt audaciores, ut dicit Philosophus, de inexpertis in illo cap. 5. lib. 2. Rhet. & de passis iniusta lib. 3. Ethic. cap. 8. Vtrique autem sunt inepti ad operandum. Inexpertis quidem; tum quia carent notitia perfecta modi operandi, quæ est directrix operationum, earundemque præcipua causa; tum quia carent consuetudine operandi, & superandi difficultates, quæ itidem consuetudo confert plurimum ad operandum, estque inimica ignauiæ. Id verò, qui iniusta passi sunt, quia inde deiciuntur in tristitiam, quam dictum est supra esse impeditiuiam operationum. Præterea pati iniustum est quidam defectus, omnis autem defectus est impeditiua operationis conuenientis, ad quam, videlicet, ordinantur, & conferunt reliquæ omnes perfectiones vniuersiusque, ut dictum est supra quæst. 18. & 20. & consequenter omnes alij defectus ordinantur ex se ad defectum operationis. Ergo qui sunt audaciores, sunt minus operatiui.

3. Vinolentos, seu amatores vini dicit audaces Philosophus sect. illa 27. Problem. 4. Vinolentia autem, & ebrietas reddit vel maximè ineptum ad operandum, tum propter perturbationem rationis, & sensus, tum propter inconsistentiam corporis. Ergo audacia coheret ex sua natura ineptitudini ad operandum, & vtrique augetur ex eodem principio.

Responderetur. Audacia potest considerari, & quoad dispositionem, quam suppone natura præsupponit in suo subiecto, & quoad eam, quam ipsa inducit per subsequentem transmutationem, & quoad eam, quam præstat in genere causæ formalis. Ex omnibus autem hisce tribus capitibus audaces sunt maximè

G

maximè